

Suuren adressin nimien kerääjien taustasta ja tulevasta elämästä sekä yhteyksistä Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:hyn

<https://www.totto.fi/museo/esinekokoelmat/tarinoita-esineista/suuri-adressi/>

Tausta

Tämä ei ole sukututkimus eikä henkilöhistorian tutkimus, mutta asiassa mukana olleiden taustoja ja tulevaisuutta on mielenkiintoista ja hyödyllistäkin tuoda esille. Tiedossa olevilla kaikilla kolmella kerääjällä on 1965 tehdyn haastattelun lisäksi ollut yhteys myös Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:hyn Totto-julkaisujen ja Marjetanjuhlien kautta.

Suureen adressin (1899) Rovaniemen nimien kerääjistä tiedämme Totto XIV:n artikkelin pohjalta (1984, 105–117): Tiedossa olevat kerääjät olivat Lyyli Nordlund (Jyrhämä vuodesta 1902 lähtien), Lyyli Mylläri ja Janne Koivuranta. Adressia Helsinkiin ja Pietariin oli viemässä kansakoulunopettaja Johan Emil Nordlund, Lyyli Jyrhämän isä. Suuren lähetystön kuvan on lahjoittanut Ilmari Jyrhämä, Nordlundin poika, Lyyli Jyrhämän veli.

Kaikista näistä henkilöistä on saatavissa tietoja suoraan Genealogy-tiedoista nimihaualla:

Hyvä on aloittaa nimestä Johan Emil Nordlund (1846–1919). Hän oli Rantavitikan koulun opettaja ja myös seurakunnan kanttori. – Seuraavasta linkistä avautuu hänen koko perheensä, kaksi avioliittoa ja jälkeläiset, kuten Lyyli Jyrhämä ja Ilmari Jyrhämä, myös Tyyne Jyrhämä ja Väinö Nordlund.

<https://www.geni.com/people/Johan-Emil-Nordlund/6000000042848377532>

Sukunimet *Jyrhämä* ja *Nuotio*

Suomalaistumisaatteen innoittamina Lyyli, Tyyne, Yrjö (1888–1907) ja Ilmari vaihtoivat 1906 *Nordlund*-sukunimensä *Jyrhä*mäksi (Virallinen lehti 1906). J. V. Snellmanin syntymän 100-vuotisvuonna noin 30 000 kansalaista vaihtoi nimensä suomalaiseksi. – *Jyrhämä*-nimen alkuperä on melko varmasti Rantavitikan lapsuuskodin lähellä sijaitseva *Kirkonjyrhämä*. – Sana *jyrhämä* on peräpohjalainen sana, merkitys 'suvanto, lahti'; kyseessä on saamelaislaina. Sana on Rovaniemellä paikannimissä *Auttinjyrhämä*, *Jyrhämäjärvi* ja *Kirkonjyrhämä*. – *Jyrhämä*-nimisiä paikkoja on myös Kemijärvellä, Kittilässä ja Sallassa.

Aikaisemmin Nordlundin perheen vanhempi Valo-veli (1877–1957) oli vaihtanut *Nordlund*-sukunimensä *Nuotiksi*. Kyseessä on opettaja Valo Nuotio, joka seurasi isäänsä Rantavitikan koulun opettajana. Hänen poikansa Jussi Antero (1920–1984) puolestaan vaihtoi nimensä *Jyrhämäksi* 1958, kuten kaksi tättiään ja setänsä.

Nimipalvelun tietojen mukaan *Jyrhämä*-nimi on nykyisin käytössä alle 10:llä, kuolleilla alle 10:llä, Yhteensä nimen haltijoita on siis alle 20.

Kerääjien koulutukset ja ammatit

Suuren adressin nimien kerääjästä Lyyli Jyrhästä (1886–1971) tuli juristi ja hallitussihteeri (Kirkkohallitus). — Ilmari Jyrhästä (1890–1967) tuli tuomari ja asianajaja. Hänellä oli toimisto Rovaniemellä. — Heidän Tyyne-siskostaan (1882–1956) tuli ensin kansakoulunopettaja ja sitten lääkäri. Hän toimi Rovaniemellä lääkärinä noin 30 vuotta. (Ks. Manninen ja Junila 2005.)

Lyyli Jyrhämän yhteys Totto ry:hyn

- 1) Hallintoneuvos Lyyli Jyrhä on pitänyt Marjetanjuhlissa 27.6.1960 esitelmän *Pohjois-Pohjalaisen osakunnan kesäjuhlat Rovaniemellä 1910*.

Teksti on julkaistu Totto VI:ssa (1962, 5–7).

Lisäksi Lyyli Jyrhä on julkaissut Totto VII:ssä (1964, 6–10) artikkelin *Muisteluksia koulu- ja ylioppilasajoilta*.

Ilmari Jyrhä 1890–1968, tuomari

Ilmari Jyrhä on 1960 lahjoittanut Suuren lähetystön kuvan Rovaniemen kotiseutumuseolle. Kuva on ollut isännänkamarissa, mutta siirretty saliin.

Totto ry:n muiden arkistotietojen mukaan Ilmari Jyrhä toimi muutamia kertoja Totto ry:n vuosikokouksen puheenjohtajana. – Toimielimiin hän ei kuulunut.

— — —

Edellisen lisäksi on syytä ottaa esille Nordlundin/Jyrhämän muista sisaruksista seuraavat yhteydet Totto ry:hyn.

Tyyne Jyrhä (1882–1956), lääkäri

Hän on julkaissut Totto I:ssä (1952, 27–30) artikkelin *Vanha koulu*.

Väinö Nordlund (1895–1990), velipuoli, äiti Alma Lang, Johan Emil Nordlundin toisesta avioliitosta.

Väinö Nordlund on julkaissut Totto III:ssa (1957, 87–89) artikkelin *Rantavitikan koulun alkuajoilta*.

Lyyli Mylläri 1886–1980, kansakouluopettaja

Suuren adressin nimien kerääjä on todennäköisesti seuraava:

<https://www.geni.com/people/Lyyli-Kristiina-Mylläri/6000000087248642295>

Lyyli Mylläristä tuli kansakoulunopettaja. Hän valmistui Raahen seminaarista (ks. Totto XIV).

Totto III:ssa (1957, 45–53) Lyyli Mylläri muistelee omaa opettaja-aikaansa Rautiosaaren koulussa otsikolla *Kansankynttilänä Rautiosaaren uudessa koulussa*. Sinne hänet valittiin 1909. – Artikkelinsa lopussa hän kertoo olleensa Rautiosaassa kaksi vuotta ja sen jälkeen neljäkymmentä vuotta kirkonkylän (myöh. kauppalan) kouluissa. – Muita elämänvaiheita ei ole selvitetty.

Janne (Johan Samuel) Koivuranta 1885–1967

<https://www.geni.com/people/Juho-Samuli-Koivuranta/6000000077812260179>

Maanviljelijä, kunnallisneuvos, Rovaniemen maalaiskunnan kunnanvaltuuston jäsen, kansanedustaja 1919–1945 ja 1948–1951. – Hän oli mm. Rovaniemen kirkon rakennustoimikunnan jäsen (1946–1952).

Yhteydet Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:hyn

1) Totto-julkaisujen artikkelit

Totto III (1957, 98–100) *Kantoja edistyksen vainioilla, Silmäys parin miespolven takaisiin mielipideilmauksiin*.

Totto VI (1962, 82–85) *Hollikyiditys ja tientekorasitus maanomistajien harteilla*

2) Juhlapuhe Marjetanjuhlassa 22.7.1962

Kotiseututyö on parasta perinteiden vaalimista (Tieto toimintakertomuksesta)

Kirjallisuutta

Rovaniemen historia, Jokivarsien kasvatit ja junan tuomat 1721–1990, 1997: Matti Enbuske, Susanna Runtti ja Turo Manninen. – Rovaniemen kaupunki, Rovaniemen maalaiskunta, Rovaniemen seurakunta.

Turo Manninen ja Marianne Junila 2005: Lapin Sairaanhoidon historia. Lapin sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.

Totto-julkaisut: Totto I, Totto III, Totto VI, Totto VIII ja Totto XIV. Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry.

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:n toimintakertomukset. Säilytteillä Lapin maakuntamuseossa.

Muut arkistolähteet

<https://nimipalvelu.dvv.fi>

Suomen murteiden sanakirja, s. v. *jyrhämä*.

https://kaino.kotus.fi/sms/?p=qs-article&sms_id=SMS_dce7eaf91769746134c400497cb1e089&list_id=1&keyword=jyrhämä&word=jyrhämä

Jyrhämä-paikannimet: Kirkonjyrhämä, Jyrhämäjärvi, Jyrhämä, Auttinjyrhämä
(Ks. Kansalaisen karttapaikka <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka>)

Rovaniemellä 22.2.2026

Marketta Harju-Autti